

Починаючи з листопада, у Міністерстві освіти і науки триває розробка різних варіантів того, як можна стимулювати українських викладачів публікуватись у міжнародних фахових журналах і, відповідно, підвищувати цитування їхніх праць. Було створено спеціальну робочу групу. Попри те, що робота групи ще не завершена, певні рішення вона вже винесла.

Ідеться, зокрема, про врахування індексу Гірша, точніше його середнього значення по галузі й по університету, для акредитації ВНЗ. Тут лише нагадаю, що сам індекс Гірша недоцільно застосовувати в обрахунках цитованості для цілого університету хоча б тому, що він не враховує таких моментів, як співавторство або самоцитування. Натомість бібліометрика вже знає десятки різноманітних модифікацій індексу під окремі цілі. Водночас МОН анонсує проект розробки власного українського індексу цитування, над яким працюють фахівці Одеської політехніки.

Але повернімося до першочергового завдання, над яким зосередилася робоча група. Українські викладачі повинні почати не лише більше досліджувати, а й краще представляти свої напрацювання на міжнародній арені. Загалом, є два шляхи: або ж підганяти сотні університетських вісників під вимоги наукометричних баз (скоріше за все, ідеться саме про Scopus), або ж викладачі самі мають шукати видання, які вже є там, і надсилати до них свої статті.

Перший варіант, вочевидь, подужають не всі ВНЗ – для багатьох виявляться «непід'ємними» міжнародний склад редколегії, повноцінні англійські сайти або прозора редакційна політика. Із часом це відправить у небуття чимало абсолютно бутафорних видань, що лише імітують поширення знань. Другий шлях не менш тернистий, бо знайти науковий журнал, який, по-перше, підходить тематично, а по-друге, приймає статті безоплатно, не так уже й легко.

За обох варіантів очевидним є створення певних передумов. Власне, у програмі економічних реформ на 2010–2014 рр., на яку посилається МОН, ідеться про збільшення бюджетних витрат на наукові розробки ВНЗ, що мало відбутися ще в 2012 р. і передбачати насамперед виділення коштів для повноцінного доступу до наукометричних баз, фінансування участі в міжнародних конференціях і стажуваннях, а також неодмінне зниження навчального навантаження викладачів. На жаль, про збільшення фінансування не йдеться – навпаки, подекуди воно скорочується...

Водночас впадає в око інша складова роботи створеної групи – запровадження власного українського індексу цитування. Наскільки можна судити з доступної в Інтернеті презентації напрацювань одеських фахівців,

ідеться про створення аналога Російського індексу наукового цитування (рос. РИНЦ). Тобто своєрідної наукометричної бази, яка б акумулювала українські наукові видання й визначала на їхній основі власний рівень цитованості наших викладачів...

Пастка для гуманітаріїв

...Варто зупинитися на далеко не найкращих стосунках між гуманітарними науками та індексами цитування. Основних причин декілька.

По-перше, у гуманітаріїв завершеним результатом дослідження вважається монографія, а не стаття. Остання є, радше, чимось на зразок спроби окреслити лише певні контури питання.

По-друге, теми філософів, істориків, правників часто мають локальну або національну прив'язку, що звужує можливість публікації у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах.

По-третє, відрізняється й сама культура посилань. Наприклад, історики, шукаючи нові теми, часто не мають широкої літературної бази, тож посилаються переважно на досліджувані джерела. Також невідомо, як розцінювати посилання на авторів, думки й ідеї яких заперечуються чи критикуються в статті.

По-четверте, гуманітарна наука має свою специфіку, яка проявляється, зокрема, у тому, що вчені в цій царині набагато рідше працюють у співавторстві. Лабораторні дослідження, проведені під час групового проекту, своїм логічним продовженням мають колективну публікацію. Натомість гуманітарій найчастіше працює індивідуально, що підтверджує чимало статистичних даних. Урешті-решт, сама оцінка справжніх ефектів досліджень у цій сфері повинна закладати певною мірою довший проміжок часу. Адже поки ідеї, сформульовані філософами, соціологами або юристами наберуть суспільної ваги, може минути чимало часу. Усе це робить індекси цитування неефективними і навіть шкідливими для гуманітаристики. Без сумніву, включення їх до критеріїв акредитації чи розподілу бюджетних місць завдасть непомірної шкоди галузі, яка і без того ледь жевріє (*Стадний Є. Покажіть свого Гірша, шановні викладачі // Дзеркало тижня* (<http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/pokazhit-svogo-girsha-shanovni-vikladachi-.html>). – 2014. – 14–22.02).